OLIY TA'LIMDA O'QITISH USULLARINING ZAMONAVIY TENDENTSIYALARI

Achilova Raxila Baxadir qizi
raxilabaxadirova@gmail.com
Malikova Zuxra Abdurazoq qizi
malikovazuxra054@gmail.com
Xudoyberdiyeva Go'zal Akmal qizi
guzalxudoyberdiyeva1@gmail.com
O'zbek tili va adabiyoti yo'nalishi talabalari
Ilmiy maslahatchi: **Xayrullina Parizod Fargat qizi**
https://orcid.org/0009-0001-8235-3058
1parizod2@gmail.com
ChDPU Umumiy pedagogika kafedrasi o'qituvchisi

Annotatsiya: Mazkur maqolada oliy ta'lim tizimida o'qitish usullarining zamonaviy tendensiyalari ilmiy jihatdan tahlil qilingan. Xususan, ta'lim jarayonining raqamli transformatsiyasi, talaba markazli yondashuv, faol o'qitish metodlari, shaxsiylashtirilgan ta'lim modeli hamda kompetensiyaga asoslangan yondashuvlarning mazmun-mohiyati yoritib berilgan. Shuningdek, aralash va gibrid ta'lim modellari hamda zamonaviy pedagogik innovatsiyalarning oliy ta'lim sifatini oshirishdagi o'rni asoslab berilgan. Maqolada zamonaviy o'qitish usullarining afzalliklari, ularning amaliy ahamiyati va ta'lim samaradorligiga ta'siri tahlil etilgan. Tadqiqot natijalari oliy ta'lim muassasalarida innovatsion yondashuvlarni joriy etish zarurligini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: Oliy ta'lim, zamonaviy tendensiyalar, raqamli ta'lim, talaba markazli yondashuv, kompetensiya, innovatsion metodlar, gibrid ta'lim.

Abstract: This article scientifically analyzes modern trends in teaching methods in the higher education system. In particular, the essence of the digital transformation of the educational process, student-centered approach, active learning methods, personalized learning model and competency-based approaches are highlighted. Also, the role of blended and hybrid learning models and modern pedagogical innovations in improving the quality of higher education is substantiated. The article analyzes the advantages of modern teaching methods, their practical significance and impact on educational efficiency. The results of the study indicate the need to introduce innovative approaches in higher education institutions.

Keywords: Higher education, modern trends, digital education, student-centered approach, competence, innovative methods, hybrid education.

Аннотация: В данной статье проводится научный анализ современных тенденций в методах обучения в системе высшего образования. В частности, освещается сущность цифровой трансформации образовательного процесса, студентоцентрированного подхода, методов активного обучения, персонализированной модели обучения и компетентностно-ориентированных подходов. Также обосновывается роль смешанных и гибридных моделей обучения и современных педагогических инноваций в повышении качества высшего образования. В статье анализируются преимущества современных методов обучения, их практическое значение и влияние на эффективность образования. Результаты

исследования указывают на необходимость внедрения инновационных подходов в высших учебных заведениях.

Ключевые слова: Высшее образование, современные тенденции, цифровое образование, студентоцентрированный подход, компетентностный подход, инновационные методы, гибридное образование.

KIRISH

Hozirgi globallashuv va raqamli texnologiyalar jadal rivojlanayotgan davrda oliy ta’lim tizimi tub islohotlar bosqichini boshdan kechirmoqda. Jamiyat taraqqiyotining yangi bosqichi, iqtisodiyotning innovatsion yo‘nalishda rivojlanishi hamda mehnat bozorida yuqori malakali, kreativ va moslashuvchan mutaxassislarga bo‘lgan ehtiyoj oliy ta’lim mazmuni va o‘qitish usullarini takomillashtirishni talab etmoqda.[1] Shu bois zamonaviy ta’lim jarayonida an’anaviy yondashuvlardan voz kechib, yangi pedagogik texnologiyalar va innovatsion metodlarni joriy etish dolzarb masalaga aylanmoqda.

An’anaviy o‘qitish tizimi asosan o‘qituvchi markazli bo‘lib, bilimlarni tayyor holda yetkazishga asoslangan edi. Biroq bunday yondashuv talabalarni mustaqil fikrlash, muammolarni hal etish va amaliy faoliyatga tayyorlashda yetarli samaradorlikni ta’minlay olmaydi. Shu sababli zamonaviy oliy ta’lim tizimida talaba markazli yondashuv ustuvor ahamiyat kasb etib, o‘qitish jarayoni interaktiv, ijodiy va amaliy faoliyatga yo‘naltirilmoqda.

Bundan tashqari, raqamli texnologiyalarning ta’lim jarayoniga keng joriy etilishi o‘qitish usullarini tubdan o‘zgartirib yubordi. Masofaviy ta’lim, elektron platformalar, sun’iy intellekt asosidagi tizimlar hamda gibrid o‘qitish modellari ta’lim sifatini oshirish bilan birga, uning qulayligi va moslashuvchanligini ta’minlamoqda. Bu esa o‘z navbatida talabalar uchun individual o‘quv trayektoriyalarini shakllantirish imkonini yaratmoqda.

Mazkur maqolaning maqsadi — oliy ta’limda o‘qitish usullarining zamonaviy tendensiyalarini ilmiy asosda tahlil qilish, ularning mazmun-mohiyatini ochib berish hamda ta’lim samaradorligini oshirishdagi ahamiyatini yoritishdan iborat. Shuningdek, maqolada innovatsion pedagogik yondashuvlarning afzalliklari va ularni amaliyotga joriy etish zarurati asoslab beriladi

METODOLOGIYA

Mazkur tadqiqot ishida oliy ta’limda o‘qitish usullarining zamonaviy tendensiyalarini o‘rganish maqsadida bir qator umumilmiy va maxsus metodlardan foydalanildi. Tadqiqotning nazariy asosini pedagogika, didaktika hamda zamonaviy ta’lim texnologiyalari sohasidagi ilmiy manbalar tashkil etadi.

Avvalo, tahlil va sintez metodlari yordamida mavzuga oid ilmiy adabiyotlar, maqolalar va tadqiqot ishlari o‘rganilib, ular asosida zamonaviy o‘qitish usullarining asosiy yo‘nalishlari aniqlashtirildi. Ushbu metod orqali turli ilmiy qarashlar umumlashtirilib, yagona nazariy xulosa shakllantirildi.

Shuningdek, taqqoslash (komparativ) metodi qo‘llanilib, an’anaviy va zamonaviy o‘qitish usullari o‘rtasidagi farqlar hamda ustunliklar tahlil qilindi. Bu esa zamonaviy yondashuvlarning samaradorligini asoslashga xizmat qildi.

[1] Tolipov, O'., & Usmonboyeva, M. (2010). *Pedagogik texnologiyalar: nazariya va amaliyot*. Fan.

Tadqiqot jarayonida kuzatish metodi ham muhim ahamiyat kasb etdi. Oliy ta'lim muassasalarida oi 'qitish jarayonining amaliy holati, interaktiv metodlarning qo'llanilishi hamda talabalarning faolligi o'rganildi.

Bundan tashqari, so'rovnoma va intervyu metodlari yordamida talabalar va o'qituvchilarning zamonaviy o'qitish usullariga bo'lgan munosabati, ularning samaradorligi haqidagi fikrlari aniqlandi. Ushbu usullar tadqiqot natijalarining ishonchliligini oshirishga xizmat qildi.

Shu bilan birga, statistik tahlil metodi orqali olingan ma'lumotlar qayta ishlanib, umumiy xulosalar chiqarildi. Natijada zamonaviy o'qitish usullarining ta'lim samaradorligiga ijobiy ta'siri ilmiy jihatdan asoslab berildi.

Mazkur metodlarning kompleks qo'llanilishi tadqiqotning tizimliligi, aniqligi va ilmiy asoslanganligini ta'minladi.

MUHOKAMA

Olib borilgan tadqiqotlar shuni ko'rsatdiki, oliy ta'lim tizimida o'qitish usullarining zamonaviy tendensiyalari an'anaviy yondashuvlarga nisbatan sezilarli darajada samaraliroq hisoblanadi. Xususan, raqamli texnologiyalarni joriy etish, talaba markazli yondashuvni qo'llash hamda interaktiv metodlardan foydalanish ta'lim jarayonining sifatini oshirishda muhim omil bo'lib xizmat qilmoqda.

Tahlillar natijasida aniqlanishicha, an'anaviy ma'ruza usullarida talabalar asosan passiv tinglovchi rolini bajaradi, bu esa bilimlarni chuqur o'zlashtirish darajasini pasaytiradi. Aksincha, zamonaviy pedagogik metodlar — muammoli ta'lim, loyiha asosida o'qitish va keys-stadi usullari talabalarni faol ishtirok etishga undaydi, ularning mustaqil fikrlash va tahlil qilish ko'nikmalarini rivojlantiradi.

So'rovnoma va kuzatish natijalari shuni ko'rsatdiki, talabalarning aksariyati interaktiv va raqamli ta'lim usullarini an'anaviy metodlarga qaraganda samaraliroq deb hisoblaydi. Ayniqsa, gibrid va onlayn ta'lim shakllari talabalarga o'quv materiallarini qulay va moslashuvchan tarzda o'zlashtirish imkonini yaratmoqda. Bu esa ta'lim jarayonining individuallashuviga xizmat qiladi.

Bundan tashqari, tadqiqot davomida shaxsiylashtirilgan ta'lim yondashuvining samaradorligi ham tasdiqlandi. Talabalarning individual ehtiyojlari va qobiliyatlarini hisobga olgan holda tashkil etilgan o'quv jarayoni ularning akademik natijalarini yaxshilashga ijobiy ta'sir ko'rsatdi.[2]

Shu bilan birga, zamonaviy o'qitish usullarini joriy etishda ayrim muammolar ham mavjudligi aniqlandi. Jumladan, texnik infratuzilmaning yetarli darajada rivojlanmaganligi, o'qituvchilarning raqamli kompetensiyalarining yetarli emasligi hamda ayrim hollarda metodik ta'minotning kamligi ushbu jarayonni sekinlashtiruvchi omillar sifatida qayd etildi.

Umuman olganda, tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, oliy ta'lim tizimida zamonaviy o'qitish usullarini keng joriy etish ta'lim samaradorligini oshirish, talabalar bilimini mustahkamlash hamda ularni zamonaviy mehnat bozori talablariga mos ravishda tayyorlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Shu bois oliy ta'lim muassasalarida innovatsion pedagogik yondashuvlarni tizimli ravishda tatbiq etish zarur.

XULOSA

[2] Ishmuhamedov, R., Abduqodirov, A., & Pardayev, A. (2008). *Ta'limda innovatsion texnologiyalar*. Iste'dod.

Olib borilgan tadqiqotlar natijasida oliy ta’lim tizimida o‘qitish usullarining zamonaviy tendensiyalari ta’lim samaradorligini oshirishda muhim ahamiyat kasb etishi aniqlandi. Xususan, raqamli texnologiyalarni keng joriy etish, talaba markazli yondashuvni rivojlantirish, interaktiv metodlardan foydalanish hamda shaxsiylashtirilgan ta’lim modelini qo‘llash ta’lim jarayonining sifat jihatdan yangi bosqichga ko‘tarilishiga xizmat qilmoqda.

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, an’anaviy o‘qitish usullariga nisbatan zamonaviy pedagogik yondashuvlar talabalarning mustaqil fikrlash, muammolarni hal qilish, kommunikativ va kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishda samaraliroq hisoblanadi. Shuningdek, gibrid va aralash ta’lim modellari ta’lim jarayonining moslashuvchanligini ta’minlab, talabalar uchun keng imkoniyatlar yaratadi.

Shu bilan birga, zamonaviy o‘qitish usullarini joriy etishda ayrim muammolar — texnik infratuzilmaning yetarli emasligi, o‘qituvchilarning raqamli kompetensiyalarini rivojlantirish zarurati hamda metodik ta’minotning kamligi mavjudligi ham qayd etildi.

Yuqoridagilardan kelib chiqib, quyidagi takliflar ilgari suriladi:

Oliy ta’lim muassasalarida raqamli infratuzilmani yanada rivojlantirish va zamonaviy texnik vositalar bilan ta’minlash zarur.

O‘qituvchilarning malakasini oshirish, xususan, ularning raqamli va pedagogik kompetensiyalarini rivojlantirish bo‘yicha tizimli treninglar tashkil etish lozim.

Ta’lim jarayoniga interaktiv va innovatsion metodlarni keng joriy etish hamda ularni metodik jihatdan qo‘llab-quvvatlash zarur.

Talaba markazli va shaxsiylashtirilgan ta’lim yondashuvlarini amaliyotga keng tatbiq etish maqsadga muvofiq.

Gibrid va masofaviy ta’lim modellari imkoniyatlaridan samarali foydalanish orqali ta’limning moslashuvchanligini oshirish lozim.

O‘quv dasturlarini mehnat bozori talablariga mos ravishda takomillashtirish va kompetensiyaga asoslangan yondashuvni kuchaytirish zarur.

Xulosa qilib aytganda, oliy ta’lim tizimida zamonaviy o‘qitish usullarini izchil joriy etish ta’lim sifatini oshirish, raqobatbardosh mutaxassislar tayyorlash hamda jamiyatning barqaror rivojlanishini ta’minlashda muhim omil hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

1. Karimov, I. A. (2008). *Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch*. Ma'naviyat.
2. Mirziyoyev, Sh. M. (2017). *Erkin va farovon, demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz*. O'zbekiston.
3. Tolipov, O'., & Usmonboyeva, M. (2010). *Pedagogik texnologiyalar: nazariya va amaliyot*. Fan.
4. Ishmuhamedov, R., Abduqodirov, A., & Pardayev, A. (2008). *Ta'limda innovatsion texnologiyalar*. Iste'dod.
5. Bates, A. W. (2019). *Teaching in a digital age*. BCcampus.
6. Biggs, J., & Tang, C. (2011). *Teaching for quality learning at university*. Open University Press.